

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ МЕЛОДІЇ В НЕВИДАНИХ ЗАПИСАХ М. ЛИСЕНКА *

Михайло Гайдай

Фольклористична робота М. Лисенка в галузі збирання й дослідження народної музики хоч і відома громаді по тим збіркам його пісень, які він обробляв для хору і сольного співу, проте в Лисенківському архіві залишилося чимало власних нотних записів славетного композитора, які ще невідомі науці. Частина цих записів опублікував К. В. Квітка у своїй високоцінній праці «Фольклористична спадщина Миколи Лисенка (Збірник музею діячів науки та мистецтва України, т. I. К. 1930 р., стор. 9–72).

Безперечно, що серед того рукописного нотного матеріалу, який залишився в Лисенківському архіві, М. Лисенко як художник використовував для артистичної обробки лише те, що приваблювало його своїм літературним і музикальним змістом¹.

І все ж, серед того матеріалу, який залишився ще ненадрукованим, є ще багато народних мелодій, які потребують опублікування, хоч вони часто обмежуються з боку пісенного тексту однією чи найбільше двома строфами. До значної частини пісень нам вдалося розшукати більш повні тексти, записані рукою М. Лисенка.

Опублікування власних записів М. Лисенка має велике значіння не тільки для історії розвитку народної музики на Україні, але й для пізнання і студіювання тих пісенних форм народної творчості, які М. Лисенко зберіг фольклорній науці і які

зараз вже мають історичну цінність, бо вони неповторні.

У цій збірці відібрано лише ті нотні матеріали, які в рукописному архіві М. Лисенка мають чи географічну назву місцевості, в якій записано мелодію, чи прізвище співців, від яких Лисенко записував народну пісню. Тому зараз ще залишається значна частина записів не опублікованою, бо невідомо від кого саме композитор записував пісні, ...[нерозбірливо].

Упорядчик уважно ставився як до збереження автентичності рукописного запису М. Лисенком народних мелодій, так і до перевірки всіх надрукованих ним збірників пісень, аби уникнути повторення їх серед невиданих ще, зараз друкуємих, рукописних нотних матеріалів.

Відомо, що Лисенко у своїх записах не часто зазначав від кого саме де і коли записав він ту чи іншу пісню. Це дуже утруднює доведення до ладу недрукованих записів М. Лисенка. Текстів пісні біля мелодій записано композитором дуже мало. Більшість записів у рукописах Л. без текстів, які вже потім надсилались композиторові виконавцями. До цього треба додати, що в архіві М. Лисенка є чимало окремих текстів пісень, які надсилали Лисенкові його кореспонденти, але, на жаль, в переважній більшості таких текстів не зазначено хто їх автор.

На окремих нотних листках у Лисенка завжди міститься 5–6 нотних записів. Серед них часто бувають такі випадки, що рядом з мелодією, записаною, наприклад, від Загорської, (села: Понорниця, Покошичі, Будище), містяться мелодії за іншими географічними назвами, а то й зовсім без назв, а далі, тут же йде знову запис від Загорської. Отже у таких випадках упорядчик залишав подібні мелодії не занесеними до друку, хоч

* Рукопис зберігається в Архівних наукових фондах рукописів та фонозаписів ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України (ф. 14-3, од. зб. 48, арк. 1–28 зв.).

Публікуємо зі збереженням стилістики та орфографії автора. – *Ред.*

¹ Про те, як М. Лисенко уважно ставився до збереження чистоти стилю в піснях з словесного й музикального боку, див. спостереження К. В. Квітки у зазначеній його праці (стор. 51–57).

МИХАЙЛО ГАЙДАЙ. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ МЕЛОДІЇ В НЕВИДАНИХ ЗАПИСАХ М. ЛИСЕНКА

можливо їх виконувала та ж сама співачка, що могла чути їх не в своїй окрузі, а в інших місцевостях України. На думку упорядчика, краще в таких випадках недрукувати тут подібні сумнівні записи ніж подавати їх не в належному місці. Доводиться сумувати, що у таких випадках можливі пропуски вміщення зараз деяких пісень що саме виконували такі видатні співачки як згадана тут М. О. Загорська, Є. Красковська, письменниця Л. Василевська («Дніпрова чайка») та інші виконавці.

З іменем Загорської, від якої М. Лисенко записав багато цікавих мелодій і надрукував у власній фортепіановій обробці 36 пісень, пов'язано той стиль високо-розвинутої мелізматикою, за виконанням українських народних пісень, яку важко записати нотними знаками².

На основі спогадів Олени Пчілки і родичів М. Лисенка, К. В. Квітка каже, що Загорська була дуже обдарована натуральна співачка, і стиль її виконання Лисенко високо цинив. Цей стиль, в розумінні самого способу давати звук і експресії, коли він був індивідуальний – згинув на віки, бо ніякий запис передати експресії не може. Оскільки його можна вивчити з опублікованих і неопублікованих Лисенкових записів, він був настільки індивідуально прикрашений, що бажалося б у майбутньому виданні бачити ці записи згуртованими до купи³.

Вміщені тут записи пісень від Є. Красковської, яка взагалі перейняла чимало їх від Т. Г. Шевченка і П. Куліша, відрізняються від пісень, співаних Загорською, більшою повнотою тексту.

Замість, часом, фрагментарних, незакінчених текстових уривків пісень, які спора-

дично надсилала Загорська Лисенкові, ми бачимо тут, за інтерпретацією Красковської, більш закінчені пісні з глибшим поетичним змістом. Знайомство Красковської з такими видатними знавцями української народної пісні як Шевченко й Куліш, безперечно позитивно відбилося й на тих нотно-пісенних матеріалах, які подала Красковська Лисенкові.

Щодо пісень, записаних М. Лисенком від згаданої вище Л. Василевської, то треба констатувати, що ті пісні, які подаються тут, хоч і не відзначаються, часом, такою мелізматикою як пісні, співані Загорською, проте вони, крім цікавої мелодики, мають більше варіацій пісенної мелодії ніж це є в піснях, що співала Лисенкові Загорська.

Відомо, що Василевська співала багато пісень не тільки М. Лисенкові, але й А. Грабенкові (Конощенкові), який, між іншим, вмістив у своїх трьох друкованих збірках 76 пісень, що мають географічне позначення тих місцевостей, де перебувала Василевська (села: Королівка, к. Сквирського пов., Збур'ївка, на Таврії і Гола-Пристань на Херсонщині).

З цієї кількості пісень Грабенком занотовано і варіації (правда часом поодинокі) у 46 піснях, себ-то в більшості записів з села Королівки.

На жаль, Грабенко, крім географічної назви, ніде не зазначає в своїх збірниках від кого саме він записав пісні, тому не завжди відомо, що дійсно співала йому Василевська і що саме записав він від інших мешканців села Королівки.

У своїх спогадах про Василевську Грабенко згадує про здатність цієї співачки подавати варіації мелодії в українських народних піснях, яких вона багато знала: «Музичної освіти вона не мала, проте ж точно передавала не тільки основну мелодію пісні, а й численні іноді її варіації... Спершу здавалося, що Василевська творить їх сама, – так їх було багато. Пізніше ж, перевіряючи свої записи з народних уст, я переконався, що й у варіаціях і підголосках вона була немов би струментом, що точно передавав усе, на йому записане»⁴.

² Про Загорську див. статтю Д. Ревуцького «Меланія Овдієвна Загорська, співробітниця Лисенкова». Збірник музею діячів науки та мистецтва України т. I присвячений М. Лисенкові, стор. 73–78. Про Загорську писали: 1) Богдан Лепкий в біографії Марка Вовчка при Лейпцізькому виданні творів М. Вовчка; 2) К. Квітка «Лисенко як збирач нар. пісень», стор. 10–11; 3) Д. Маркович «Киевск. Старина», 1893, 4, ст. 76, див. ще «Киевск. Стар.» 1892, 9, стор. 409.

³ «Фольклористична спадщина М. Лисенка». Збірник музею діячів науки та мистецтва. К. 1930, стор. 18.

⁴ «Україна», 1927 р., кн. 5, стор. 125.

АРХИВИ

В усякому разі, друкуючи зараз пісні, записані М. Лисенком від Василевської, треба мати на увазі те, що незначна кількість з цих пісень хоч і має іноді багато спільного як в тексті так і в мелодії, в порівнянні з надрукованими Грабенком піснями від тієї ж Василевської, проте ці пісні в записах Лисенка мають і відміни з словесного й музикального боку, про що в примітках тут і згадується.

Отже декілька таких ідентичних пісень, які Василевська співала М. Лисенкові і Грабенкові, на нашу думку, слід було умістити в друкуємій зараз збірці для порівняння тих змін у словесних і мелодійних варіаціях, які вносила одна і та ж особа, на протязі певного часу, до своєї інтерпретації народних пісень.

Мелодійно-ритмічні варіації взагалі співець робить і тоді, коли пісня, за своїм стилем, типово одноголоса, і тоді – коли вона своєю фактурою належить до багатоголосих зразків. В останніх випадках вдумливий і добре обізнаний з піснею виконавець неминуче буде подавати на протязі своєї інтерпретації всі, по можливості, й ті варіації, які належать іншому голосу. До таких виконавців належала, очевидно, і Василевська, тому доводиться жалкувати, що в своїх записах М. Лисенко не завжди приділяв увагу на занотування як не всіх, то більшості варіацій на протязі цілої пісні. У цьому відношенні цікаві ті варіації, які докладно записав од Василевської А. Грабенко (Конощенко)⁵.

Необхідно підкреслити тут, що варіанти текстів до музикально-фольклористичної спадщини М. Лисенка можна було більше й легше відшукати серед друкованих джерел у збірниках різних авторів, ніж знайти там нотні паралелі до тих народних мелодій, які записав наш композитор. Це свідчить про те, що ці мелодії, які зараз друкуються у цій збірці, можуть стати у пригоді дослідникам народної творчості. Вони, до деякої міри, заповнять ту прогалину, яку являють ті записи, у яких зовсім відсутнє мелодійне оформлення народних пісень.

⁵ Див., наприклад, у збірці З сотня. К. 1904 р. № 81, пісню-баладу «Оженила синочка».

Серед пісенних матеріалів, що зараз друкуються, є мелодії пісень з Поділля, які подала М. Лисенкові Софія Витальовна Тобілевич, дружина славетного письменника Карпенка-Карого-Тобілевича, 100-річний ювілей якого недавно святкувався.

Мені пощастило тепер зустрінутися з нею і повторно дописати всі тексти до тих мелодій, які вона співала Лисенкові, ще тоді, коли їй було 19 років. С. Тобілевич згадувала як, за складними родинними умовами, в безпорадному становищі, вона опинилася в Києві, і жила в ті часи на Лук'яновці біля дачі, де мешкав тоді й М. Лисенко з своєю родиною.

Лисенко почув той сумний спів, який лунав біля його вікон, зацікавився хто так гарно виконує українські народні пісні і з цього й почалося знайомство Софії Дідківської з М. Лисенком.

Софія Витальовна на все життя зберегла глибоку шану до Лисенка, який тоді ж, коли записував від неї пісні, допоміг їй улаштуватися в трупі М. Садовського і тоді ж почалося славне артистичне життя С. Тобілевич.

С. В. Тобілевич вивчила всі пісні, які вона знала, від своєї матері Анелі Сераківської, у селі Новоселиці, Балтського пов., на Поділлі. Дядько Анелі Сераківський Северин Сераківський приятелював з Т. Г. Шевченком, будучи з ним у засланні.

Не дивлячись на те, що зараз минуло вже понад 60 років як С. Тобілевич співала свої пісні Лисенкові, в основному вона чудово зберегла і мелодії й текст пісень.

Фонографічний запис пісень, які С. Тобілевич проспівала мені для перевірки текстів, яскраво свідчить про те, що М. Лисенко був ідеальним записувачем народних мелодій. Коли порівняти його записи з фонограмою, то виявляється, що всі пісні, які виконувала у молодих роках С. В. Тобілевич, і зараз ніяк не втратили ні тієї ритмічно-мелодійної форми, в яку обернувся її давній спів, ні словесної ілюстрації пісенного тексту, який вона ідентично подала майже без всяких змін.

Незначні мелодійні варіації, яких раніше можливо й не завжди робила співачка, зараз виявляються лише в прохідних но-

МИХАЙЛО ГАЙДАЙ. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ МЕЛОДІЇ В НЕВИДАНИХ ЗАПИСАХ М. ЛИСЕНКА

тах, сам же кістяк мелодії залишається таким, як це було за першим Лисенковським записом.

Треба думати, що подібні повторні записи тих же пісень і від тих же самих виконавців можуть стати в пригоді науці для студювання біології народних мелодій.

До сього часу мало занотовано українських інструментальних народних мелодій і піонером у цій справі був М. Лисенко. Тому повинні викликати увагу дослідників ті 22 інструментальні мелодії, які зараз пощастило відшукати серед недрукованих записів Лисенка. Більшість цих мелодій записано композитором переважно у м. Бориспіль на Полтавщині одна мелодія з села Гоголева на ярмарку від Калити. Ці мелодії зовсім одмінні своєю формою від тих танцівних мелодій, які в незначній кількості записав раніше Лисенко від славетного кобзаря Остапа Вересая, надрукувавши їх поза записами П. Чубинського і Русова (див. «Київську старину»).

Серед друкуємих зараз інструментальних мелодій до танців є й такі, що до сього часу ніколи не були надруковані, наприклад, низка весільних маршів, 4 варіації до танця «Рак», циганський і єврейський танці, що виконувалися під час весілля, та інші інструментальні мелодії.

Запис М. Лисенком інструментальних народних мелодій вносить свіжий струмок в цю ще так мало досліджену галузь народної музики. Йому першому з українських музикальних фольклористів пощастило не тільки занотувати, й науково дослідити ладовий стрій українських народних інструментів, але й дати характеристику народного виконання на цих інструментах ⁶.

⁶ Подаємо тут для справок бібліографічний покажчик друкованої літератури, яка торкається інструментальних українських мелодій.

М. Лисенко. Пригра до дум, співаних О. Вересаєм а) про Хведора Безродного, в) про вдову і трьох синів. Пригра № 1 про правду, № 2 «Ой, горе, горе», № 3 «Про страшний суд», № 4 «Син блудящий», № 5 «До часнього живого чоловіка». Пригра до пісень сатиричного змісту: № 1 «Щиголь», № 2 «Дворянка», № 3 «Про Хому й Ярему»; танці № 1 Дудочка, № 2 Козак, № 3 теж Козак, № 4 «Ой, їхав, не заїхав», № 5 «Козак – валець», № 6 Циганочка, № 7 «Бугай», № 8 «Кисіль». Усі ці мелодії надруковано...

Ми вже висловлювали свою думку про те, що М. Лисенко вибирав для своїх обробок кращі мелодії, які він записував од числених виконавців.

Серед цих виконавців були й такі видатні знавці народної пісні як Франко, Леся Українка, Олена Пчілка, М. Кропивницький, М. Садовський і інші. Зараз тут вперше друкуються пісні від цих осіб, що Лисенко обминув чи не встиг надрукувати. Ці пісні виявляють інтерес із боку тексту і мелодики, хоч паралелі до цих пісень можливо й існують у фольклорній літературі.

М. Лисенко. «О торбане и музике песен Видорты» («Київск. Стар.», т. XXXVI. 1892, стр. 382–387).

Лисенко. Народні музичні струменти на Україні. «Зоря» 1894. Львів. Ч. I. стор. 17–19, ч. IV, стр. 87–89, ч. V, стор. 112–113, VI, стр. 135–137, VII – 161–162, VIII – 185–187, IX – 211–212, X – 231–233.

Филарет Колесса «Мелодії українських народн. дум», серія II. Львів 1913. Див. нотні зразки: 1) про Олексія Поповича (спів із супроводом кобзи – стор. 115), 2) Про Марусю Богуславку – стр. 145–151, 3) Про вдову – стор. 151–156, 4) Про сестру і брата – 157–162, 5) Про Олексія Поповича – 163–168, 6) Про удову, стор. ...[нерозбірливо]–173, 7) Про смерть козака бандуриста – 173–176, 8) Про Олексія Поповича, стор. 177–179, 9) Про удову, стор. 179–181, 10) Спів і бандурна гра: Пісня про смерть козака (додаток у тому ж II томі, стор. 12–14), 11) Попада, стр. 16–21, 12) Горлиця (танок), стор. 22–23, 13) Дудочка (козачок), стор. 24–25, 14) Козачок – 25–28, 15) Козачок – 28–30, 16) Полянка, стор. 31–32, 17) «Метелиця», стор. 33–34, 18) «Саврадим», стор. 35, 19) «Молодичка», стор. 36–37, 20) «Чоботи» (танок), стор. 37–39, 21) Козачок – 39–40.

IV. Шухевич В. Гуцульщина. Матеріали до української етнології, т. III. Львів. 1902. (Пісні з мелодіями і інструментальну гру записав Ф. Колесса) див. стор. 83–100.

V. К. Квітка. Укр. нар. мелодії. Етнографічний збірн. II вид. Укр. Наукового Товариства в Києві. 1922 р. Пригра на лірі (№ 270), Пригра на скрипці (№№ 463, 599).

VI. К. Квітка. Професіональні народні співці й музиканти на Україні. (Програма для досліду їх діяльності і побуту). Збірник історично-філологічного Відділу Укр. Академії Наук, ч. 13, вип. 2 – 1934 [1924].

VII. С. Ліньова. Подорож до Полтавщини. Лірницька гра.

VIII. В. Харків. Лірницький супровід до думи про Хвеську Андибера (див. жур. «Укр. фольклор»).

IX. Ф. Сенгалевич. «Гаївки». Мелодія до танців: «Коваль» (2). «Метелиця» (3). Мелодії танців записав Г. Зелінський. Бюлетень Етнографічної Комісії ВУАН 1930 р. № 12, стор. 2, 3.

АРХИВИ

Проте, навіть незначні одміни (в даному разі маємо на увазі ідентичні мелодії які записав К. Квітка від Лесі Українки і Олени Пчілки) все ж, на нашу думку, варто надрукувати, аби простежити життя пісні за різним часом, і порівняти ті зміни, які внесли виконавці під час повторного виконання тих пісенних зразків.

Перегляд мелодики всіх, друкуємих зараз, народних пісень, показує, що значну частину їх побудовано на ладовій основі, а не на європейській мажоро-мінорній гамі. Це надає подібним пісням архаїчного характеру і свідчить про їх стародавність. Такий ладовий устрій особливо помічаємо в тих піснях, які виконували Загорська і Красковська.

У Загорської, з 14 пісень, половина має ладову побудову, з зниженим 7 ступенем.

Більшість з цих пісень закінчується тонікою (I ступень). На домінанті (V ступень) є 2 пісні (№№ 2 і 4). У купальській пісні «Клен-дерево» Загорська починала і закінчувала мелодію II ступенем, між тим як пісня має ясну тоніку – g-moll. Таке явище характерне саме для обрядових мелодій (напр. весільних).

В інтерпретації Красковської спостерігається цікаве мелодійне явище: заховання тоніки в піснях №№ 17 і 24, які починаються і закінчуються на домінанті (V ступені), а пісню № 23 побудовано на мажоро-мінорній основі (так звана нейтральна терція).

З збільшеною секундою (1 ½ тони) зустрінулося п'ять пісень: у Красковської (№ 19. «Перепливу бистру річку» і № 29. «Ох і ти, гусарин») при чому характерно, що цей інтервал йде на прохідних шіснацятих нотах і тому лунає не виразно, не ясно, ніби його там і немає.

У піснях Загорської і Красковської особливо виявилася своєрідна тональна система, за якою ладо-тональні функції на протязі пісні переходять з тонічного центру до крайніх його ступенів субдомінанти і домінанти, а то й II ступені. Модуляція, що виникає від такого переміщення тоніки з центру тоноряду до його нових опірних точок, має прохідне значіння, бо, по суті, центральна тоніка, до якої притягаються і від якої виходять всі інтонації пісні, навіть і

тоді, коли тональні функції змінюються, залишається тональною основою пісні.

Така своєрідна інтонаційна будова пісні може бути переважно у тих старих виконавців народної пісні, яких ще мало торкнулася сучасна гармонійна система. Ні в Загорської, а тим більше у Е. Красковської (яка, за своїм віком, значно старша ніж Загорська) ми не чуємо жодної пісні, яку можна було б віднести до гармонійного поліфонічного стилю. У виконанні цих славетних співачок пісня, за своєю інтонаційною структурою, завжди носить характер сольної одноголосі пісні, з ясною мелодією, а не другим голосом, як це часто буває при виконанні й запису таких пісень багатоголосого складу. У Василевської впоруч з такими ж властивостями ладового виконання і захованні тоніки в центрі строфи (див. пісні №№ 61, 63), які з мелодій, напр. №№ 62, 65, 69 належать до другого голосу – це гуртові пісні.

Отже своїм записом мелодій від згаданих співачок М. Лисенко вніс ясність до питання про ті стилі народного виконання, які панували в ті часи, коли ще Шевченко слухав спів Красковської. Це були пісні переважно одноголосого, а не багатоголосого складу. Разючим прикладом такого твердження є те, що серед великого рукописного нотного матеріалу, який міститься в архіві М. Лисенка, майже не знайшлося записів укр. народних пісень поліфонічного стилю.

К. В. Квітка у своїй праці «Фольклористична спадщина М. Лисенка» каже: «Я вважав би за помилку, як би колись заходилися видавати ці записи, посистематизувавши їх на взір пізніших наукових видань, за якимсь принципом, вибраним з огляду на чисто музичну будову; особливо не годилося б, як би вони були опубліковані способом залучення до систематичного корпусу всуміш з записами інших збирачів».

Цілком погоджуючись з таким авторитетним зауваженням К. В. Квітки, бо це б порушило повне уявлення про той пісенний стиль виконання який властивий кожному з виконавців, упорядчик розташував всі пісні цього збірника з окремим групуванням всіх пісень, які виконував кожний з співаків, за особами співців, не систематизуючи ці пісні за жанрами. Проте упорядчик вважав за необхідне

МИХАЙЛО ГАЙДАЙ. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ МЕЛОДІЇ В НЕВИДАНИХ ЗАПИСАХ М. ЛИСЕНКА

подати тут окрему таблицю, в кінці збірника, групування всіх пісень за жанрами, з поясненням біля кожного порядкового числа хто саме виконував ту чи іншу пісню. Подаючи разом з тим численні примітки, які йдуть, починаючи з Загорської від 1-го № пісні, упорядчик добре знає, що треба було б, для порівняння притягти як не всі, то більшість всіх паралелів тексту і мелодії і зокрема вказати паралелі й білоруських і польських народних

пісень. На жаль, відсутність всіх матеріалів у бібліотечних фондах, розпорушених під час великої Вітчизняної війни, не дає можливості повністю здійснити це важливе завдання. Тому доводиться обмежитися лише деякими нотними збірками, а також і текстовими виданнями без нот, які пощастило випадково відшукати зараз у Києві.

М. Гайдай

Зміст

№№

1. Що на горі сосна
2. Козак їде, козак блудить
3. Да служив Яшка у пана
4. Ой, послухай, удово
5. Да просив мене Гарасим
6. Дівчинонько, сіра вутко
7. Та нема в світі так нікому
8. Тече вода з під каменя
9. Ой, матінко, та не гай мене
10. Гей, гілля, сірії гуси
11. Ой, там на ринку
12. Клен дерево порубане
13. Ой, закотилось та яснеє сонце
14. Ой, у полі біл камінь лежить
15. Ой, вийду я за ворота
16. Ой, у лузі в лузі
17. Ой, голівонько бідна
18. Ой, у неділю рано пораненько
19. Перепливу бистру річку
20. Ой, у хаті, у кімнаті
21. Маю, мати, маю воли
22. Да не жаль мені на галочку
23. Не погожа в ставу вода
24. Ох, і горе мені не гетьманщина
25. Гей, ой, хто біди не знає
26. Батько добрий, а мати лихая
27. За ярмом брала дівка льон
28. Цвіли, цвіли да садочки
29. Ох і ти, гусарин, не ходи до мене
30. Да журба ж мене сушить
31. Цілував, милував в неділеньку
32. Ой, на ставу, на ставочку
33. Сивий соколеньку по полі літає
34. Ой, умру ж я, мій миленький
35. Оженився молод
36. Вийду за ворота, гуляю
37. Да гусарине, товаришу
38. Ішов козак
39. Ой, у городі та й у Кракові
40. А чи я в лузі не калина
41. Ой, за гаєм зелененьким
42. А в Марусі хата на помості
43. Ой, у пана Івана
44. Ой, гаю, мій гаю
45. Ой, ви, мухи
46. Болить моя головонька
47. Ой, взяв милий миленькую
48. Ой, встань, миленькая
49. В лузі калина
50. Ти, калино, малино
51. Забіяка та не ночує дома
52. Чоловіче мій, та голубчику мій
53. Сірі гуси, гей, воду сколотили
54. Та пропив воли
55. Кохав мене батько
56. На вгороді калина
57. А вже некрутики
58. Ягіл, ягілочка
59. Гей, же ти, баранчику
60. Воріт верба розвернулась
61. Та туман по долині
62. Чорна хмара наступає
63. Ой і п'яна я
64. Козаченько сіно косить
65. Ой, Семене
66. Ой, коло млину
67. Чи ти, сину, спився?
68. Ой, в нашому селі
69. Ой, темная нічка
70. Та журба мене сушить
71. Ой, вже сонце в вечірнім умрузі
72. Ой, у полі та криниченька

АРХИВІ

73. По синьому морю
74. В нас на селі новина
75. Поламалась поличка у плузі
76. Ой, пила, пила та Лимериха
77. Ой, у полі, в полі
78. Ой, у полі корчма
79. Ой, за гаєм зелененьким
80. Світи, місяцю
81. Ой, не шуми, луже
82. Орав милий у ярині
83. Ой, поїхав милий за ліс
84. Ой, тільки ж Палій
85. Та чи я ж тобі, пане Костючку
86. Ой, під вишнею, під черешнею
87. Ой, служив я у Риму
88. Ой, під гаєм
89. Ой, погнала дівчинонька
90. Ой, світи, місяченьку
91. Ой, там у полі
92. Не лети від мене, ластівко
93. Маширують уланчики
94. Ой, там в лісі, на дубі
95. Ей, зацвіла черемшина
96. Дівчино моя, напий мі коня
97. Ей, полетів соколонько
98. Ой, поїхав мій миленький
99. Бодай ся когут збудив
100. Перепілонька мала
101. Вогонь креше, люльку смалить
102. Ой, ішов собі лях
103. На широкім полі лежить орел
104. Ой, Батурину, Батуриночку
105. Ой, під вишнею
106. Та, ой, боже наш
107. Їхав козак з Дону
108. Ой, думи, думи
109. Ой, по горі, по долині
110. А в кривого танця (весняна гра)
111. Ой, ми нивку горемо
112. Ой, ясно, ясно
113. Ой, до краю, женчики, до краю
114. Перейди, місяцю
115. Коло куща чечевиця густа
116. Ой, летіла зозуленька
117. Зелена діброва
118. Ой, там за яром
119. Гілля, гілля, сірі гуси
120. Розлилися води
121. Ой, вийду я за ворота
122. Ой, ти, соловей
123. Сусідочки, голубочки
124. Ой, Сербине, Сербиночку
125. Ой, на дубі, на вершечку
126. Хлопці, хлопці, всі до мене
127. Там, де Дунай глибокий
128. Ой, вмер Савка
129. Горілочко оковита
130. У полі коршомонька
131. Не хилися, яворино
132. Ой, приїхав козаченько
133. Ой, мамцю, хлопці їдуть
134. Чи не той то Микита?
135. Довго Кармалюк по світу ходив
136. Ой, сів пугач на могилі
137. Ой, у лузі та пили друзі
138. Тікла вода холодная
139. Ой, зачула моя доля
140. Веселая беседочка
141. Ой, нетяго
142. Ой, у Перекопі
143. Ой, чиє ж то жито
144. Пийте, люде, горілочку
145. Ой, на горі санчата
146. Ти не піп, ти не дяк
147. Ой, коли б я знала
148. Коло млина калина
149. Володар (весняна гра)
150. Купайла на Йвана
151. Пішов би я на те Запоріжжя
152. Ой, в саду вишні похилилися
153. Як у саду так і в лісі

Групування пісень за жанрами

Обрядові пісні

1. Веснянки

№№

58. Ягіл, ягілочка
59. Гей, же ти баранчику

Василевська
Василевська

МИХАЙЛО ГАЙДАЙ. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ МЕЛОДІЇ В НЕВИДАНИХ ЗАПИСАХ М. ЛИСЕНКА

49. В лузі калина	Вона ж
110. А в кривого танця (весняна гра)	Леся Українка
111. Ой, ми нивку горемо	Вона ж
114. Перейди, місяцю	Олена Пчілка
120. Розлилися води	Вона ж
148. Коло млина калина	Мотрона з Кардашівки
149. Володар (весняна гра)	Вона ж
60. Воріт верби розвернулась	Василевська

2. Купальські

12. Клен дерево порубане	Загорська
115. Коло куща чечевиця густа	Олена Пчілка
150. Купайла на Івана	Мотрона з Кардашівки

3. Обжинкові

112. Ой, ясно, ясно	Леся Українка
113. Ой, до краю, женчики, до краю	Вона ж
100. Перепілонька мала	Студинський

4. Колядки

43. Ой, у пана Івана	Красковська
68. Ой, в нашому селі	Василевська

Чумацькі пісні

21. Маю, мати, маю воли	Красковська
25. Гей, ой, хто біди не знає	Вона ж
54. Та пропив воли	Василевська
79. Ой, за гаєм зелененьким	М. Садовський
101. Вогонь креше, люльку смалить	С. Нос
136. Ой, сів пугач на могилі	Суярок
143. Ой, чиє ж то жито	П. Лебідь

Пісні історичні. козацькі

№№

76. Ой, пила, пила та Лимериха	М. Кропивницький
84. Ой, тільки ж Палій	П. Мартинович
85. Та чи я ж тобі, пане Костючку	Він же
103. На широких полі лежить орел	С. Нос
104. Ой, Батурину, Батуриночку	Він же
105. Ой, під вишнею	Е. Чигирик
106. Та, ой, боже наш	Він же
135. Довго Кармалюк по світу ходив	А. Іщенко
73. По синьому морю	М. Кропивницький
77. Ой, у полі, в полі	М. Садовський
137. Ой, у лузі та пили друзі	Суярок
140. Веселая беседочка	П. Лебідь
142. Ой у Перекопі, на риночку	Він же

АРХИВИ

Рекрутські

- 18. Ой, у неділю рано пораненько
- 28. Цвіли, цвіли да садочки
- 50. Ти, калино, малино
- 57. А вже некрутики
- 139. Ой, зачула моя доля
- 93. Марширують уланчики

Красковська
Вона ж
Василевська
Вона ж
П. Лебідь
К. Студинський

Балади

- 1. Що на горі сосна
- 35. Оженився молод
- 42. А в Марусі хата на помості
- 47. Ой, взяв милий миленькую
- 66. Ой, коло млину
- 74. В нас на селі новина
- 124. Ой, Сербине, Сербиночку
- 127. Там, де Дунай глибокий
- 130. У полі коршомонька
- 152. Ой, в саду вишні похилилися

М. Загорська
Красковська
Вона ж
Теж
Василевська
М. Кропивницький
С. Тобілевич
Вона ж
Вона ж
Н. Волкова

Побутові пісні

А. Про кохання

- 2. Козак їде, козак будить
- 6. Дівчинонько, сіра вутко
- 9. Ой, матінко, та не гай мене
- 14. Ой, у полі біл камінь лежить
- 15. Ой, вийду я за ворота
- 37. Да гусарине, товаришу
- 16. Ой, у лузі, в лузі
- 45. Ой, ви, мухи
- 19. Перепливу бистру річку
- 79. Ой, за гаєм зелененьким
- 23. Не погожа в ставу вода
- 39. Ой, у городі, та й у Кракові
- 26. Батько добрий, а мати лихая
- 33. Сивий соколеньку по полі літає
- 29. Ох і ти, гусарин, не ходи до мене
- 46. Болить моя головонька
- 53. Сірі гуси, гей, воду сколотили
- 56. На вгороді калина
- 62. Чорна хмара наступає
- 64. Козаченько сіно косить
- 65. Ой, Семене
- 67. Чи ти, сину, спився?
- 71. Ой, вже сонце в вечірнім умрузі
- 72. Ой, у полі та криниченька
- 75. Поламалась поличка у плузі
- 78. Ой, у полі корчма
- 80. Світи, місяцю

М. Загорська
Вона ж
Вона ж
Вона ж
Красковська

Василевська
Вона ж
Вона ж
Вона ж
Вона ж
Вона ж
Вона ж
М. Кропивницький
М. Садовський
Він же

МИХАЙЛО ГАЙДАЙ. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ МЕЛОДІЇ В НЕВИДАНИХ ЗАПИСАХ М. ЛИСЕНКА

81. Ой, не шуми, луже	П. Чубинський
90. Ой, світи, місяченьку	І. Франко
91. Ой, там у полі	Він же
92. Не лети від мене, ластівко	К. Студинський
95. Ей, зацвіла черемшина	Він же
96. Дівчино моя, напій ми коня	Він же
107. Їхав козак з Дону	Е. Чигирик
108. Ой, думи, думи	
109. Ой по горі, по долині	Він же
131. Не хилися, яворино	С. Тобілевич
132. Ой, приїхав козаченько	Вона ж
151. Пішов би я на те Запоріжжя	І. Демченко
153. Як у саду так і в лісі	Грицай

Б. Про жіночу долю

10. Гей, гілля, сірії гуси	М. Загорська
13. Ой, закотилось та яснее сонце	Вона ж
20. Ой, у хаті, у кімнаті	Красковська
22. Да не жаль мені на галочку	
27. За яром брала дівка льон	
31. Цілував, милував в неділеньку	
32. Ой, на ставу, на ставочку	
40. А чи я в лузі не калина	
44. Ой, гаю, мій гаю	
52. Чоловіче мій, та голубчику мій	Василевська
61. Та туман по долині	
63. Ой, і п'яна я	
69. Ой, темная нічка	
82. Орав милий у ярині	П. Чубинський
83. Ой, поїхав милий за ліс	
88. Ой, під гаєм	І. Франко ?
89. Ой, погнала дівчинонька	
97. Ей, полетів соколенько	К. Студинський
138. Тікла вода холодная	Суярок
144. Пийте, люде, горілочку	О. Лисенко
147. Ой, коли б я знала	Мотрона з Кардашівки
117. Зелена діброва	Олена Пчілка
118. Ой, там за яром	
119. Гілля, гілля, сірі гуси	
121. Ой, вийду я за ворота	
122. Ой, ти, соловей	
123. Сусідочки, голубочки	Вона ж

В. Родинно-побутові пісні (семейні)

8. Тече вода з під каменя	Загорська
17. Ой, голівонько бідна	Красковська
30. Да журба ж мене сушить	
34. Ой, умру ж я, мій миленький	
36. Вийду за ворота, гуляю	
38. Ішов козак	

АРХИВИ

51. Забіяка та не ночує дома	Василевська
55. Кохав мене батько	
70. Та журба мене сушить	
87. Ой, служив я у Риму	Ів. Франко
86. Ой, під вишнею, під черешнею	П. Мартинович
94. Ой, там в лісі, на дубі	К. Студинський

Жартівливі пісні

3. Да служив Яшка у пана	Загорська
5. Да просив мене Гарасим	
11. Ой, там на ринку	
48. Ой, встань, миленькая	Красковська
125. Ой, на дубі, на вершечку	С. Тобілевич
129. Горілочко оковита	
126. Хлопці, хлопці, всі до мене	
128. Ой, вмер Савка	
133. Ой, мамцю, хлопці їдуть	
134. Чи не той то Микита?	
145. Ой, на горі санчата	В. І. Ігнат'єв
146. Ти не піп, ти не дяк	Він же
102. Ой ішов собі лях	С. Нос

Коломийки

99. Бодай ся когут знудив	К. Студинський
98. Ой, поїхав мій миленький	Він же

Наймитські й бурлацькі пісні

4. Ой послухай, удово	Загорська
141. Ой, нетяго	П. Лебідь
7. Та нема в світі так нікому	Загорська

Пісні про панщину

24. Ох, і горе мені не гетьманщина	Красковська
116. Ой, летіла зозуленька	Олена Пчілка

Список

видань, з яких наводяться паралелі до мелодій і текстів цього збірника.

1. <u>Антонович В.</u> – <u>Драгоманів М.</u> Исторические песни малорусского народа. I–III. Київ 1874–1875.	Пісні чорноморські для одного голоса и хора I–XIV вип.
2. <u>О. Балліна</u> Укр. пісні, видані коштом О. Балліної Санктпетербург 1863 р.	<u>Вовчок Марко.</u> Двісті укр. пісень (у ноті завів Ед. Мертке) Л. 1867.
3. <u>А. Бігдай</u> Материалы к изучению Кубанского козацкого войска. Песни Кубанских и Терских козаков.	4. <u>Де-Волян Г. А.</u> Угро-русские народные песни. Записки И. Русск. Геогр. Общества по отделению этнографии, XIII, вып. 1, 1885.

МИХАЙЛО ГАЙДАЙ. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ МЕЛОДІЇ В НЕВИДАНИХ ЗАПИСАХ М. ЛИСЕНКА

5. Гнатюк Володимир. Мельодії гаївок, схоплені на фонограф Йосифом Роздольським, списав і зредагував Ф. Колесса. Матеріали до української етнології. Видає етнографічна комісія Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові, т. XII.
6. Головацький Яків. Народные песни Галицкой и Угорской Руси. Москва. 1878. I, II, III. вип. 1 і 2.
7. О. Гулак-Артемівський. Народні українські пісні з голосом. (50 пісень і 5 додатків). в. 1. вид. 2. К. 1883.
8. Грінченко Борис. Этнографические материалы, собранные в Черниговской и соседних с ней губерниях. Т. III. Песни. 1899.
9. Демуцький П. Народні укр. пісні в Київщині. (253 пісні) К. 1905.
10. Едличка А. Собрание малор. народн. песен. Москва 1 и 2 ч. – 1885.
11. Зданович Н. К. Народные песни Западной Белоруссии. ГИЗ. Москва 1931.
12. Закревский Н. Старосветский бандуриста. М. 1860.
12. Квітка Климент. Українські нар. мелодії. Етнографічний збірник, II, вид. Укр. Наукового Товариства в Києві, 1922.
13. Квітка Климент. Народні мелодії з голосу Лесі Українки. Київ. 1917.
14. Кольберг О. Piesni ludu polskiego. W. 1857.
15. Конощенко А. Українські пісні з нотами. Перші 2 сотні вид. Є. Фесенком 1900 і 1902 р., 3 сотня видавн. «Вік», Київ, 1906 р.
16. Купчанка Гр. Ів. Песни Буковинского народа. Записки Юго-Западного отдела И. Рус. Географическ. Общества Т. II. К. 1875.
17. Колесса Іван Др. Галицько-руські народні пісні з мелодіями, зібр. в с. Ходовичах. Етнографічний Збірник XI, Львів 1902.
18. Колесса Филарет. Народні пісні з південного Підкарпаття. Тексти й мелодії із вступною розвідкою. Науковий збірник «Просвіти в Ужгороді». 1923.
19. Колесса Ф. Народно-пісенна ритміка в поезіях Ів. Франка. «Народна творчість» № 1, К. 1941 р. стор. 29–40.
18. Колесса Филарет. Мелодії гаївок. Матеріали до української етнології, XII, Львів 1909.
20. Колесса Филарет. Народні пісні з Галицької Лемківщини. Львів. 1929.
21. Коціпінський Ант. Пісні, думки і шумки русс. народ. на Подоллі, Україні і в Малоросії. I–11.
22. Лисенко Микола. Збірник укр. пісень I–VI Київ. 1890–1895.
23. Лисенко Микола. Збірник народн. укр. пісень Десятки I–XII.
24. Лисенко Микола. Збірка нар. пісень в хоровому розкладі, пристосованих для учнів молодшого і підстаршого віку у школах народних. К. 1908 р.
25. М. Лисенко. Молодоці. Збірник танків та веснянок. К. 1875.
26. Людкевич Станислав. Галицько-руські народні мелодії, зібрані на фонограф Йосифом Роздольським. Етнографічний збірник XXI–XXII. Львів 1906–1908.
27. Максимович М. Українські народні пісні. Москва, 1834.
28. Метлінський Амвросій. Народные южно-русские песни. Київ, 1854.
29. Мартиневич П. Українські записи. Київ, 1906 р.
30. Малашкин Л. Д. 50 українських пісень. Київ, 1900.
31. Новицкий. Малорусские песни. 1904.
32. Paul Zegota. Pieśni ludu ruskiego w Galicyi. I–II. Львів 1839–1840.
33. Плосайкевич Л. – Сєнчик Я. Мелодії українських народн. пісень з Поділля і Холмщини (під редакцією С. Людкевича, з передмовою Филарета Колесси).
34. Ревуцький Д. Золоті ключі. вип. 1, 2 і 3. Київ 1926–1929 р.
35. Рубець А. Сборник украинских народных песен. Москва. вып. 1, 2, 3 – 1872 г.
36. Рудченко И. Чумацкие народные песни. К. 1874.
37. Соболевский А. И. В.-русские народные песни I–VII, Петербург, 1895–1902.
38. Сокальский П. Русская народная музыка великорусская и малорусская в ее строении мелодическом и ритмическом и отличия ее от основ современной гармонической музыки. Харьков, 1888.
39. Сокальский П. Малорусские и белорусские песни.
40. Хведорович О.

АРХИВИ

41. Чубинський П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в западно-русский край, снаряженной И. Русс. Геогр. Обществом. Материалы и исследования I–VII, 1872–1877. (В VI т. Приложение: мелодії весільних пісень записані М. Лисенком в Борисполі, Переяславського пов.)
42. Шухевич Володимир. Гуцульщина. Матеріали до укр. руської етнології. Т. III. Львів. 1902 (Пісні з мелодіями, записаними Ф. Колессою).
43. Еварницький Д. И. Малороссийские народные песни собранные в 1878–1905 г.г., Екатеринослав. 1906.
44. Южно-русские песни, I. Киев 1857. (Г. П. Галаган)
45. Збірник «Песни народов СССР. Белорусские народные песни. Москва. 1941.
46. Збірник «Українська народна пісня», вид. 2. Київ.